

4.6. Zivsaimniecības komplekss

Republikas teritorijā izvietotie PSRS Zivsaimniecības ministrijas struktūrvienību (Latvijas zivrupniecības ražošanas apvienība, Rietumu baseina transportorganizāciju savienība, Baltijas baseina zivju aizsardzības, zivju krājumu papildināšanas un zvejniecības regulēšanas pārvalde, Baltijas zivsaimniecības zinātniskās pētniecības institūts, zinātniskās ražošanas apvienība) uzņēmumi, republikas putnkopības un zivkopības ražošanas apvienības uzņēmumi un zvejnieku kolhozi (Latvijas Zvejnieku kolhozu savienība) ir spējīgi saražot produkciju un sniegt pakalpojumus 510,1 milj. rubļu apjomā. Ražošanas pamatfondu vērtība ir 1,1 miljards rubļu, tai skaitā flotes vērtība - 800 milj. rubļu.

Zivju un jūras produktu nozveja sasniedz apmēram 500 tūkst. tonnas gadā. No šī daudzuma specializētajās zivju audzētavās iegūst 3,3 tūkst. tonnu jeb 0,7% no nozvejas. 70 tūkst. tonnas jeb 14% no kopējās nozvejas iegūst Baltijas jūrā. 427 tūkst. tonnu nozvejoto jūras produktu iegūst Atlantijas un Klusajā okeānā, no šī daudzuma apmēram 85% - ārvalstu ekonomiskajās zonās.

Latvijas zvejnieki iegūst 186 kg jūras produktu uz vienu iedzīvotāju gadā, šo produktu patēriņš uz vienu iedzīvotāju republikā sasniedz 40 kg vai 23 kg zivju produkcijas.

Pašreiz, realizējot 50% saražotās produkcijas (šodienas cenās) ražošana tiek nodrošināta ar nepieciešamajiem materiālajiem resursiem. Ņemot vērā to, ka 20% produkcijas patērē republikas iedzīvotāji, 30% paliek saimniecību un republikas Valdības rīcībā un var tikt izmantoti iekšējā vai ārējā tirgus vajadzībām. Iegūtie līdzekļi (valūta) izmantojama ražošanas pārkārtošanai un pamatfondu atjaunošanai.

Republikas teritorijā esošo zivsaimniecības uzņēmumu un organizāciju darba koordinēšanai nepieciešama Zivsaimniecības ministrija, kas realizētu valsts ekonomiskās regulēšanas un likumizpildes nodrošināšanas funkcijas.

Pārejas periodā šim orgānam jāpiedalās arī atsevišķu saimniecisko funkciju risināšanā, galvenokārt ekvivalentas preču apmaiņas organizēšanā, ārējo ekonomisko sakaru veidošanā, materiāltehniskās apgādes un realizācijas jautājumu kārtošanā. Valdībai jāveic šādi pasākumi:

- jāpārņem republikas pārvaldē republikas teritoriālā jūra, kontinentālais šelfs un ekonomiskā zona Baltijas jūrā, jānokārto likumdošana par jūras bagātību attiecīgo izpēti, aizsardzību un izmantošanas regulēšanu. Jūras teritorija Latvijā ir apmēram 16,6 tūkst. km² jeb 20% no republikas teritorijas;

- jānokārto jautājums par ekonomisko zonu un kontinentālā šelfa robežu ar kaimiņvalstīm - Igauniju, Lietuvu, Zviedriju;

- sākuma periodā uz savstarpēja līguma ar PSRS Valdību pamata jāpārņem tiesības strādāt ārvalstu ekonomiskajās zonās, kurās jau tradicionāli strādā Latvijas zvejnieki un par kurām PSRS ir līgumi zvejniecībā. Vienlaicīgi nepieciešams meklēt sadarbības iespējas zvejniecībā ar ārvalstīm, noslēdzot savstarpēji izdevīgus līgumus. Lai risinātu šos jautājumus, Latvijas Republikai kā vieni no pirmajiem aktiem jāratificē 1982. gada ANO Konvencija Jūras tiesībās un 1973. gada Gdaniskas Konvencija par zvejniecību un dzīvo resursu aizsardzību Baltijas jūrā un Beltos.

Valdībai zivsaimniecības kompleksā jāparedz:

- uzlabot republikas iekšējo ūdeņu (upju, ezeru un citu ūdenskrātuvju) apsaimniekošanu, veicot zivju krājumu atjaunošanu, izpēti un noregulējot to izmantošanu, šim nolūkam iedalot valsts budžeta asignējumus;

- turpināt ekonomiski pamatotu darbību preču zivju ražošanā;

- nodrošināt, lai būtu plašāks zivju produkcijas, sevišķi vērtīgo sugu zivju produkcijas sortiments, paplašināt šo sugu zivju mazuļu audzēšanu un izlaišanu ūdenskrātuvēs;

- veicināt zivju pārstrādes rūpniecības pārkārtošanu saistībā ar flotes un citu ražošanas objektu un jaudu atjaunošanu. Tas iespējams ilgākā laikposmā.

Vienlaicīgi ar ražošanas pārkārtošanu, izmantojot līdz šim gūto pieredzi jūras produkcijas tirdzniecībā, kā arī izveidojošos tirdzniecības tīklu, jāpārkaroto tirdzniecība ar zivīm. Jāveido tādi apstākļi, lai zivju produkcija un jēlzivis būtu pieejamas kā mazumtirdzniecībai, tā arī vairumtirdzniecībai. Šim nolūkam daudz labāk jāorganizē atvēsināto zivju tirdzniecība piekrastes zonā.

Pārņemot savā pārvaldē teritoriālo jūru, kontinentālo šelfu un ekonomisko zonu Baltijas jūrā, republikas Valdībai jāparedz jūras bagātību izpēti, aizsargāšanas un regulēšanas, kā arī zivju resursu atjaunošanas darbu finansēšana no valsts budžeta.

Investīcijas politiku Valdība virzīs uz pasaules tirgū konkurētspējīgas produkcijas ražošanu, pieprasītas, bet ražotājiem neizdevīgas produkcijas izlaidi, kā arī uz republikai nepieciešamo ražošanas objektu būvi.

Zivsaimniecības kompleksā notiks valsts īpašuma konversija un privatizācija, ņemot vērā konkrēto uzņēmumu tehnisko stāvokli, ražošanas apjomu un tehnoloģiju, kā arī darba kolektīva viedokli.

4.7. Celtniecības komplekss

Neatkarības pirmie soļi spiedīs celtniecībā būt taupīgākiem, toties celt daudzveidīgāk, skaistāk, racionālāk. Nāksies ierobežot daudzstāvu lielpaneļu arhitektūru par labu blīvai apbūvei ar mazstāvu ēkām. Cilvēkam jāķūst par mēraukļu visiem pilsēt būvnieciskajiem risinājumiem.

Celtniecības jomā struktūrpolitikas pirmais uzdevums ir veicināt to būvmateriālu ražošanas jaudu palielināšanu, kuri nepieciešami individuālajai celtniecībai, fermeru saimniecībām, laukos veicamajai celtniecībai, ēku restaurācijai un rekonstrukcijai. Būvmateriālu (cementa, šīfera, ķieģeļu, celtniecības stikla) ražošanas apjoms 1989. gadā republikā bija mazāks nekā 1975. gadā. Laikposmā no 1981. līdz 1989. gadam būvmateriālu rūpniecības produkcijas ražošanas pieaugums bija tikai 25%, bet celtniecības un montāžas darbu apjoma palielināšanās notika straujākos tempos - attiecīgi par 52 procentiem.

Būvindustrijas attīstības līmeni raksturo strādājošo skaits uz 100 nodarbinātajiem tautas saimniecībā: Latvijā - 1,6, Igaunijā - 2,1, Lietuvā - 2,5. Būvmateriālu šodienas ražošanas līmenis ievērojami atpaliek no prognozējamā pieprasījuma tuvākajos gados, cementa un sienu materiālu ražošanā pat par 40 procentiem.

Lai novērstu šo atpalicību, tiks veikta nelielu uzņēmumu tīkla izveidošana dažādu ģipša un citu bloku, silikāta un keramisko ķieģeļu un siltumizolācijas materiālu ražošanā.

Jāievieš jauna tehnoloģija cementa ražošanā, uzceļot jaunu rūpnīcu (cementa ražošanai pēc t.s. sausā paņēmiena). Šīs tehnoloģijas izmantošana ļaus samazināt enerģijas īpatnējo

patēriņu. Jāpilnveido tehnoloģija arī saliekamo dzelzbetona konstrukciju izgatavošanā, lai samazinātu cementa, metāla un enerģijas patēriņu. Arī fermeru saimniecību attīstība samazinās dzelzbetona konstrukciju lietošanu lauku celtniecībā, tādējādi palielinot koka elementu un konstrukciju un ķieģeļu īpatsvaru kopējā būvmateriālu patēriņā.

Lai būvmateriālu ražošana sava tehniskā līmeņa ziņā tiktu tuvināta attīstītajām pasaules valstīm, nepieciešams iegādāties ārvalstu iekārtas un ar tām saistītās tehnoloģijas vismaz par 200 miljoniem dolāru (cementa, kaļķi, ģipsis un ģipša elementi, augstvērtīga minerālvate, vieglbetona sienu bloki un elementi, ķieģeļi un izolācijas materiāli, vieglās konstrukcijas u.c.). Nepieciešams arī neatlaidīgi stimulēt nozares ražojumu eksportu. Patlaban republika nelielos daudzumos eksportē Lodes ķieģeļus, celtniecības stiklu, putu polistirolu, stiklu un cementu. Valdība veiks pasākumus ārvalstu kapitāla investīciju garantijām un veicinās nozares rekonstrukciju pēc kompensācijas noteikumiem.

Mainot projektu konstruktīvos risinājumus un stimulējot koka, ģipša un monolītā betona plašāku lietošanu, prognozējama iespēja jau 1991.-1992. gadā ietaupīt līdz 120 tūkstošiem tonnu cementa, 18 tūkstošus tonnu metāla un 60 miljonu gab. ķieģeļu.

Pilnīgai pieprasījuma apmierināšanai (400 tūkstoši tonnu cementa) Valdība veicinās kontraktu noslēgšanu par iekārtu piegādi cementa rūpnīcai un līgumu par kopuzņēmumu ar "KNAUF GEBRUDER" dibināšanu sausā ģipša apmetuma un ģipša bloku ražošanai.

Valdība 1990.-1991. gadā veicinās sienu materiālu ražošanas jaudu (150 milj. gab. nosacīto kriegļu) nodošanu ekspluatācijā. Tas ļaus ievērojami samazināt šo materiālu deficītu.

Latvijā strādājošo skaits celtniecībā atpaliek no kaimiņvalstu līmeņa (Lietuvā tas ir 8,7 uz 100 tautas saimniecībā nodarbinātajiem, Latvijā - 6,6).

Tā kā šogad un nākamgad vēl vairāk samazināsies centralizēti sadalāmo resursu daudzums (cements no 1,37 milj. tonnu 1988. gadā līdz 1,02 milj. tonnu 1990. gadā un metāls apvienībai "Latvijas celtnieks" no 76 tūkst. tonnu 1989. gadā līdz 37 tūkst. tonnu 1990. gadā), nebūs novēršama centralizēti plānotas celtniecības apjoma samazināšanās 1990. gadā aptuveni par 20 procentiem. Optimālajā gadījumā - šī līmeņa saglabāšana prognozējama 1991. gadā.

Celtniecībā par pamatu ņemama šāda prioritāro virzienu secība: ekoloģiskās nozīmes objekti, būvindustrijas un pārtikas ražošanas objekti, komunālās nozīmes objekti, skolas, slimnīcas, poliklīnikas, kultūras iestādes, dzīvojamās mājas (pirmkārt - to kapitālais remonts), pārējie sociālās nozīmes objekti un tikai pēc tam - rūpniecības objekti.

Sākumposmā līdz privatizācijas pabeigšanai Valdība regulēs investīciju procesu ar īpašu nodokli. Tā mērķis ražošanas sfērā - bremzēt ekonomiski nepamatotu ēku būvi un veicināt iekārtu atjaunošanu, bet sociālajā sfērā - stimulēt nepieciešamo objektu celtniecību.

Investīcijas nodoklis diferencējams atkarībā no prioritārajiem virzieniem un teritorijas (Rīgā, piemēram, ņemams lielāks nodoklis nekā Ludzā), kā arī atkarībā no nepabeigtās celtniecības samazināšanas.

Celtniecības procesā Valdība paredz, jau sākot ar 1991. gada 1. janvāri, ieviest tirgus attiecības visos celtniecības objektos, kurus cels republikas teritorijā. Norēķini starp pasūtītāju un izpildītāju notiks pēc līgumcenām, kuras noteiks konkursa kārtībā un līgumā fiksēs abas puses.

Lai novērstu līgumcenu strauju kāpumu, centralizēti sadalāmo materiālo resursu fondi nododami pasūtītājiem (ministrijām un pašvaldības orgāniem). Šādi radīts pasūtītāja "diktāts" pagaidām var nedarboties būvmateriālu ražošanā un, iespējams, projektēšanā.

Tādēļ jāapsver iespēja tuvākajos 2 gados atteikties no pilnīgas tirgus attiecību veidošanas būvindustrijā un, iespējams, - arī projektēšanā. Būvindustrijā galveno veidu produkcijas valsts pasūtījums jānosaka apmēram 70% apmērā no sasniegtā produkcijas ražošanas apjoma. Līgumcenas nosakāmas tikai pārējai produkcijas daļai.

Materiālo resursu nodošana pasūtītājiem un pāreja uz brīvo tirgu veicinās celtniecības pamatvienību (PMK, SCO, CP, RCP un citas) patstāvības pieaugumu un atteikšanos no pakļautības trestam. Paredzams, ka ilgāk saglabāsies specdarbu trestī, taču ar citām - tikai servisa - funkcijām. Mainīsies asociāciju funkcijas. Arvien vairāk organizāciju celtniecībā, būvmateriālu ražošanā un projektēšanā būs ar ārpusresora statusu. Veidosies mazie uzņēmumi (no jauna, kā arī uz esošās bāzes, vai sadaloties). Notiks valsts īpašuma daļēja konversija, akciju sabiedrību veidošanās, privātfirmu izveidošana. Tādēļ līdz 1990. gada beigām tiks izveidota darba grupa un jā sagatavo priekšlikumi atsevišķu esošo uzņēmumu, jaunizveidojamo mazo

uzņēmumu, arī celtniecības organizāciju privatizācijas paātrināšanai, kā arī likumprojekti par celtniecību un investīcijas nodokli.

Galvenie pamatvirzieni projektēšanas attīstībā un projektu kvalitātes uzlabošanā būs šādi:

- projektēšanas decentralizācija;
- privatizācijas formu ieviešanas sekmēšana projektēšanā;
- licencēšanas ieviešana vispirms projektēšanas kooperatīvos, birojos un ražošanas grupās, kā arī valsts projektu organizācijās;
- republikā veicamās jaunās celtniecības normatīvo dokumentu sistēmas izstrādāšana atbilstoši Latvijas patstāvīgās saimniekošanas interesēm, tai skaitā izstrādājot nozarēm tehniski ekonomiskos rādītājus (ieskaitot ekspluatācijas izdevumus);
- neatkarīga kompleksa ekspertīzes dienesta izveidošana, kas nodrošinātu ekoloģijas, dabas aizsardzības, sociālo, estētisko, enerģijas un resursu taupīšanas un citu tautsaimniecisku prasību ievērošanu;
- pilnveidot līgumcenu ieviešanas sistēmu projektēšanā.

4.8. Transporta un ceļu saimniecība

Latvijas transporta attīstību ietekmē republikas ģeogrāfiskais stāvoklis. Līdz ar vietējiem pārvadājumiem te svarīga loma ir arī tranzītam, kas nosaka vajadzību nodrošināt jūras ostu, lidostu, dzelzceļu un autoceļu augstu attīstības līmeni. Sakarā ar to vienotais transporta komplekss, kas ietver sevī automobiļu, jūras, gaisa un dzelzceļa transportu, pilsētas elektrotransportu un ceļu saimniecību, jānodod vienotas valsts pārvaldes iestādes - Satiksmes ministrijas - pārziņā, nošķirot valsts pārvaldes un saimnieciskās funkcijas.

Nepieciešams realizēt transporta demonopolizācijas programmu, veicinot paralēlu (konkurējošo) uzņēmumu veidošanos (īpaši jūras, gaisa un automobiļu transportā).

Visi transporta uzņēmumi jāpakļauj Latvijas Republikas jurisdikcijai. Attiecības ar PSRS un ārvalstīm jāveido uz līgumu un vienošanos pamata.

Bez transporta kompleksa valsts vadības funkcijām Satiksmes ministrijai jāuzņemas arī valsts pārvalde visās jūrniecības nozarēs un civilajā aviācijā, republikas iekšējo un teritoriālo ūdeņu, ekonomiskās zonas, kontinentālā šelfa un gaisa telpas pārvaldīšanā un saimnieciskās darbības regulēšanā. Jūrniecības un civilās aviācijas jomā ministrijai:

- jākoordinē šo nozaru attīstība, tai skaitā ostu un flotes, kā arī gaisa transporta saimniecību infrastruktūru attīstība, saskaņojot to ar citu tautsaimniecības nozaru un valsts aizsardzības interesēm,

- jāorganizē un jākontrolē kuģošanas un lidojumu drošība,

- jāpārņem hidrogrāfiskais dienests, jūras un aviācijas glābšanas dienests,

- jāorganizē jūras avāriju izmeklēšana un to seku likvidēšana,

- jāveido attiecīgie Latvijas valsts registri kuģu un civilās aviācijas lidmašīnu registrēšanai, jāpārņem jūrniecības un aviācijas speciālistu diplomēšana un uzskaitē.

Jūras transportā, kas var kļūt par vienu no galvenajiem konvertējamās valūtas ieguves avotiem republikai, paredzēts veikt šādus pasākumus:

- Rīgas, Ventspils un Liepājas ostas pārņemt Latvijas valsts pārvaldē, atstājot tur izvietotajām saimnieciskajām organizācijām saimniecisku neatkarību to specializācijas ietvaros, kā arī paredzot ostu apkalpošanai nepieciešamo dzelzceļa līniju remontu un rekonstrukciju;

- pārskatīt ostu nodevu un tarifu sistēmu;

- republikas vietējās ostas attīstīt kā municipālās ostas;

- nodrošināt tranzītpārvadājumus no PSRS un uz PSRS, ierobežojot sevišķi bīstamu kravu pārvadājumus. Daļu no šiem pārvadājumiem garantēt Latvijas kuģu registra kuģiem;

- attīstīt pārvadājumus uz Skandināviju un citām valstīm, tranzītu no Anglijas uz Tuvajiem Austrumiem, arī uz Vidusjūru;

- attīstīt prāmju līnijas (Rīga - Norčepinga 1991. g.; Ventspils - Vestervika 1993. g.; Liepāja - Munestamna u.c.);

- attīstīt konteinerpārvadājumus, veidojot līnijas uz kontinentu;

- atjaunot Liepājas ostas komercdarbību: izveidot prāmju piestātņi, refrižeratorkravu piestātņi un ogļu pārkraušanas kompleksu; iekārtot arī ģenerālkraavas konteinerus, veikt dzelzceļa rekonstrukciju. Liepājas ostas attīstībā iespējams iesaistīt ārzemju kapitālu;

- Rīgas ostas attīstību galvenokārt saistīt ar konteinerterminālu un dzelzceļa mezglu būvi Kundziņsalā, arī ar prāmju piestātnes izbūvi un jaunu ostas rajonu apgūšanu (Daugavas kreisais krasts, Vecdaugava, Buļupe);

- Ventspils ostā veidot prāmju piestātni un veikt naftas ostas rekonstrukciju, arī jēlnaftas importēšanai.

Jūras flotes attīstība turpināma, izmantojot Latvijas Jūras kuģniecības un Latvijas upju kuģniecības, kā arī citu neatkarīgu kuģipaišnieku līdzekļus.

Konversijas ietvaros attīstāmas kuģu remonta rūpnīcas, arī militārās, nodrošinot tajās visas Latvijas flotes kuģu remontu.

Izveidojama kuģu būves industrija, tai skaitā zvejas kuģu būve, daļu no jaunbūvētajiem kuģiem paredzot eksportam.

Republikas ekonomiskās patstāvības apstākļos ir mērķtiecīgi izveidot Latvijas dzelzceļu. Paredzot graudu pārvadājumu apjoma samazināšanos un materiālietilpīgas rūpnieciskās produkcijas ražošanas samazināšanos, dzelzceļa transporta pārvadājumu apjoms nepieaugs.

Dzelzceļa saimniecības attīstība jāveic, tehniski pārkārtojot un rekonstruējot pirmām kārtām tos objektus, kuri uzlabos strādājošo sociālos apstākļus. Sakarā ar paredzamo Liepājas ostas komercdarbības atjaunošanu nepieciešams rekonstruēt Liepājas virziena dzelzceļa līnijas.

Lai palielinātu iedzīvotāju drošību, uzlabotu ekoloģisko stāvokli un pasažieru ērtību, paredzēts pārtraukt kravas plūsmas cauri Rīgai, izbūvējot 1992.-1995. gadā apvedceļu.

Aviācijas jomā uz Latvijas Civilās aviācijas pārvaldes bāzes Satiksmes ministrijas sastāvā jāveido gaisa satiksmes

pārvaldes valsts dienests, kā arī alternatīvas gaisa satiksmes kompānijas un lidostas.

Pārvadājumi pa esošajām līnijām atstājami pašreizējā līmenī, priekšroku dodot starptautisko pārvadājumu attīstībai. Sakarā ar to Rīgā jāpaplašina starptautiskā lidosta, šai pasākumā iesaistot ārzemju firmas un kapitālus. Paredzama aviācijas izmantošanas attīstība darījuma sakaru nodrošināšanā, kā arī starptautiskā tūrisma un rekreācijas vajadzībām.

Automobiļu transporta attīstības galvenie virzieni ir šādi:

- transporta ekspedīcijas apkalpošanas kompleksa attīstība, klientu interešu vispusīga ievērošana;
- demonopolizācija un mazāku transporta organizāciju veidošana.

Līdz ar šo pasākumu realizēšanu transporta izdevumiem tautas saimniecībā jāsamazinās par 5-8 procentiem.

Viens no svarīgākajiem autotransporta uzdevumiem ir iedzīvotājiem sniedzamo transporta pakalpojumu apjomu palielināšana un kvalitātes uzlabošana. Tas jāpanāk, izveidojot plašu pieņemšanas punktu tīklu kravu transportēšanai, jo pašreiz šo pakalpojumu apjoms uz vienu iedzīvotāju gandrīz 1,5 reizes atpaliek no Igaunijas un Lietuvas. Šīm kaimiņvalstīm atbilstošs līmenis mums jāsasniedz tuvāko 2-3 gadu laikā.

Pasažieru pārvadājumu attīstībai jānotiek, pamatojoties uz esošo maršrutu tīklu, kurš republikā ir samērā labi attīstīts un sasniedz 1,845 km uz kv.km. Tas ir viens no labākajiem rādītājiem salīdzinājumā ar PSRS republikām. Pilsētas un piepilsētas pasažieru pārvadājumi organizējami uz saimnieciskā aprēķina pamata. Pašlaik šie pārvadājumi ir nerentabli, jo

spēkā esošie tarifi nesedz transporta izdevumus. Sakarā ar to pasažieru pārvadājumos saimniecisko aprēķinu var ieviest, ja tiek paaugstināta braukšanas maksa vai ja pašvaldības iestādes uz līguma pamata no vietējā budžeta piešķir dotācijas transporta organizācijām.

Lielākajās pilsētās prioritāte pasažieru pārvadājumu attīstībā jāpiešķir elektrotransportam, jo tas ir ekoloģiski tīrāks. Jāatjauno tramvaju vagonu sērijveida ražošana Rīgas Vagonu rūpnīcā.

Galvenais uzdevums iedzīvotāju apkalpošanā ir uzlabot tās kvalitāti. Tāpēc nepieciešams atrisināt ritošā sastāva iegādes jautājumu.

Lietderīgi nodot daļu no vieglajiem un maršruta taksometriem nomā vai privatizēt.

Noteicošais faktors republikas tautsaimniecības un sociālās infrastruktūras attīstībā ir autoceļi. Šai ziņā Latvijas Republika jūtami atpaliek no citām Baltijas reģiona valstīm.

Lai panāktu ceļu tīkla normālu attīstību, nepieciešami vismaz 187 milj. rubļu gadā (pašreiz tiek izlietoti 132 milj. rubļu gadā). Jāveido jauna finansēšanas kārtība ar nodokļu sistēmas un ārpusbudžeta ceļu fonda palīdzību un jānosaka šī fonda mērķtiecīga izmantošana. Tas dos iespēju līdz 1995.gadam palielināt melno segumu ceļu kopgarumu par 1500 km, kā arī pabeigt visu to vispārējās lietošanas autoceļu asfaltēšanu, kas ved cauri apdzīvotām vietām.

Turpināsies lielo objektu būvniecība un galveno maģistrāļu atsevišķu posmu rekonstrukcija: 1993.gadā paredzēts pabeigt Jelgavas apvedceļu ar tiltu pār Lielupi un Daugavpils

apvedceļu; 1995.gadā - pabeigt Bauskas apvedceļa pirmo kārtu un autoceļu Ulbroka - Koknese, atklājot tranzītkustību no Rīgas apvedceļa līdz Koknesei.

Iekšsaimniecības ceļi, kuru kopgarums ir 29705 km, ir sliktā tehniskā stāvoklī un kavē lauksaimnieciskās ražošanas attīstību un sociālo jautājumu atrisināšanu laukos. Lai šie ceļi pilnvērtīgi iekļautos vienotajā autoceļu tīklā, tie jāizremontē 22 tūkst. km kopgarumā un no jauna jāuzbūvē - 11800 km kopgarumā, izlietojot šim vajadzībām 1600-1700 milj. rubļu. No šīs summas pirmajos piecos gados nepieciešams apgūt vismaz 220-240 milj. rubļu, uzbūvējot un izremontējot ceļu 7,5 tūkstošu km kopgarumā. Līdzekļi ceļu būvei jānovirza galvenokārt uz tiem reģioniem, kuros ceļu tīkls mazāk attīstīts.

Nepieciešams reorganizēt ceļu nozares pārvaldes aparātu. Izvērtējot ārzemju pieredzi, nolemts Satieksmes ministrijas sastāvā uz ražošanas apvienības "Latvijas autoceļi" bāzes izveidot specializētu valsts pārvaldes aparātu - Autoceļu departamentu, kura valsts funkcijas rajonos pildīs rajonu ceļu pārvaldes.

Ceļu departamenta pārraudzībā jānodod arī iekšsaimniecību ceļi.

Valūtas ienākumu uzkrājumi, ievērojot transporta tarifu līmeni ārzemju tirdzniecības pārvadājumos, dos iespēju nozarei pāriet uz valūtas pašfinansēšanos. To nodrošinās:

1. Pārvadājumu pa jūru un ostu tranzītoperāciju palielināšana, kā arī starptautiskie pārvadājumi ar gaisa transportu.

2. Starptautisko pārvadājumu (kravas un pasažieru pārvadājumi) tālāka attīstība, pamatojoties uz:

- līgumu pilnveidošanu ar Vissavienības apvienībām "Sovtransavto" un "Sojuzvneštans" uz savstarpēji izdevīgu noteikumu pamata;

- transporta un ekspedīcijas uzņēmumu tīkla veidošanu, kuriem ir tieši sakari ar ārvalstu partneriem un kuri var organizēt kravu piegādi ar dažādu veidu transportu (autotransports, dzelzceļa, jūras, gaisa transports u.c.);

- kopīgu uzņēmumu un akciju sabiedrību organizēšanu ar ārzemju firmām;

- transporta pakalpojumu paplašināšanu ārvalstu pilsoņiem;

- ārvalstu firmu ieinteresēšanu iesaistīt Latvijas Republikas transporta nozares strādniekus darbam ārvalstīs;

- autobusu startautisko maršrutu atklāšanu;

- tiešu vienošanos un līgumu slēgšanu ar ārvalstu transporta firmām un pārvaldes iestādēm.

3. Programmā "VIA BALTICA" (automagistrāle Tallinna - Rīga - Viļņa) paredzēto pasākumu realizācija.

4. Sporta un kultūras sakari uz komerciāliem pamatiem (Bīķernieku kompleksā sporta bāze, paju sabiedrība "Mežciems").

5. Vienota transportpakalpojumu tirgus izveidošana Baltijas reģionā, paredzot nākotnē iekļauties Eiropas tirgū.

6. Savstarpējas sadarbības un kooperācijas ar Lietuvu un Igauniju attīstīšana transporta jomā.

Transporta kompleksa, kā arī jūrniecības un aviācijas darbībai jārada tiesiska bāze, tādēļ jāizstrādā likums par autoceļiem un autotransportu un likums par iekšējo ūdenstransportu, kā arī attiecīgi jūras kuģniecības, gaisa un dzelzceļa kodekss, kas reglamentētu šo transporta veidu valsts vadību un komerciālo darbību.

4.9. Sakari

Efektīva tautsaimniecības, lauksaimniecības, apkalpošanas sfēras, ārējo sakaru un citu nozaru attīstība lielā mērā bazējas uz savlaicīgas informācijas saņemšanu vajadzīgajā laikā. Kvalitatīviem sakariem un informācijas apmaiņai ir sevišķi liela nozīme vadības procesā. Tāpēc vienlaicīgi ar īpašuma formu maiņu un jauno nodokļu sistēmu sakaru infrastruktūras attīstībai jāveido republikas atjaunošanas bāze.

Analizējot sakaru tehniku pasaulē, iespējams izvērtēt šīs nozares attīstības virzienus un kapitālieguldījumus.

Kvantitatīvi vērtējot, nodrošinājums ar telefona sakariem ir šāds: Zviedrijā - 63 telefona aparāti uz 100 iedzīvotājiem, ASV - 50, Itālijā - 30, PSRS - 11, Rumānijā - 9. (Vienlaicīgi Zviedrijā 2% no iedzīvotāju skaita, Somijā - 1,55%, ASV - 0,55%, Rietumvācijā - 0,18% ir radiotelefona šūnu tīkla mobilie abonenti). Latvijā šobrīd ir 26,6 telefoni uz 100 iedzīvotājiem.

Kvalitatīvi vērtējot, pasaulē notiek pāreja uz elektroniskajām ciparu telefona centrālēm, kas veido vidi jebkuras informācijas (sarunu, datu, attēla) pārraidei. Šim nolūkam tiek attīstīti integrētas apkāpes tīkli ISDN (Integrated Services Digital Network), kas veido principiāli jaunu komutācijas infrastruktūru. Paralēlas attīstības posms ir šūnu radiosakaru sistēmas, kas ļauj abonentam pārvietoties un būt pastāvīgi pieslēgtam telefona tīklam. Jāatzīmē, ka Padomju Savienībā un Austrumeiropas valstīs ISDN un šūnu sakari atrodas sākuma stadijā un pirmos rezultātus var sagaidīt pēc 5-7 gadiem.

Kapitālieguldījumu analīze atsedz iemeslu sakaru tehnikas atpalcībai Padomju Savienībā, kā arī Latvijā.

Padomju Savienībā ik gadus sakaru tehnikas attīstībā ieguldīja 0,2% no nacionālā ienākuma, attīstītajās rietumu valstīs - 1,5%, bet valstīs, kas plāno strauji pārvarēt atpalicību, šobrīd atvēl aptuveni 5% no nacionālā ienākuma. Tā, piemēram, kapitālieguldījumi sakaru attīstībai Austrijā 1989. gadā bija 660 miljonu dolāru, Šveicē - 1,1 miljards dolāru.

Sakaru nodrošinātības analīze republikā. Pašreizējā sakaru sistēma nenodrošina republikas vajadzības nedz tautsaimniecībā, nedz arī iedzīvotāju apkalpošanā.

Ar telefoniem šobrīd nodrošināti:

- 54% ģimeņu pilsētās (29,6 telefoni uz 100 iedzīvotājiem);
- 34% ģimeņu laukos (19,5 telefoni uz 100 iedzīvotājiem).

Neapmierināto iesniegumu skaits telefonu uzstādīšanai: pilsētās - 143 tūkstoši, bet laukos - 34 tūkstoši.

Televīzijas pārraides tīkls ar divām televīzijas programmām aptver 98% republikas iedzīvotāju un tīkls ar trīs programmām - 84 procentus.

Iedzīvotājiem un tautas saimniecībai sniegto visu veidu telefona sakaru pakalpojumu kvalitātes līmenis ir zems.

Starptautiskā telegrāfa sakaru (TELEKSS) pakalpojumi tiek sniegti 130 abonentiem. Centrāles brīvā tilpuma trūkuma dēļ nav apmierināti 150 iesniegumi.

Netiek apmierināti pieprasījumi pēc faksimila sakaru (TELEFAKSS) pakalpojumiem, jo PSRS neražo šādu aparatūru, bet iegādāties importa aparatūru var tikai par valūtu.

Šobrīd republikas telefona tīklos darbojas tikai 4,5% mūsdienīgas elektroniskās ATC. Pašlaik republikā tiek ekspluatēti 45,7% tādu elektrosakaru iekārtu, kuru ekspluatācijas laiks jau beidzies.

Sakaru nozarēs attīstība republikā. Telefona tīklu tālākā attīstība republikā paredz elektronisko telefona centrāļu plašu lietošanu sarunu un datu pārraidei.

Līdz 1990. gada beigām republikas telefona tīklā būs ieslēgti vairāk nekā 600 tūkstoši telefona numuri. Ir nosprausts mērķis līdz 1995. gada nogalei nodrošināt ar telefonu 70% pilsētas iedzīvotāju un 50% lauku iedzīvotāju. Pamatproblēma šī uzdevuma izpildē ir materiāltehniskā apgāde ierobežotā tirgus apstākļos un finansiālais nodrošinājums. Abonentu skaita faktisko pieaugumu noteiks tirgus attiecības, jo jaunie tarifi, kas nodrošina elektrosakaru rentabilitāti, var ievērojami izmainīt pieprasījumu pēc telefona aparātiem. Sevišķa vērība tiks veltīta zemnieku saimniecību telefonizācijai.

1990. gadā starptautisko telefonu sarunu skaits tiks palielināts par 60 procentiem. 1991. gadā daļai abonentu tiks nodrošināti automātiskie starptautiskie sakari. 1991. gadā pilnībā apmierinās vajadzības pēc telegrāfa un starptautiskā tīkla (TELEKSS) pakalpojumiem.

1990. gadā jāsaņem tehniski ekonomiskie priekšlikumi no dažādām ārzemju firmām satelītu sakaru sistēmu izveidošanai, kā arī starptautiskās telefona centrāles uzstādīšanai. Sadarbības pamatā būs kopuzņēmums vai akciju sabiedrība bez ieguldījumiem konvertējamā valūtā.

Komutācijas sistēmas attīstība maksimāli jābazē uz ražošanas apvienībā VEF izstrādātās un izgatavotās aparatūras.

1995. gadā jānodrošina divu televīzijas programmu uztveršana visā republikas teritorijā, bet trīs programmu uztveršana - 90% iedzīvotāju.

Paredzēts rekonstruēt ultraīsviļņu frekvenču modulācijas raidītājus sešās perifērijas stacijās (Daugavpilī, Cesvainē, Valmierā, Kuldīgā, Liepājā, Dundagā), uzstādot četru programmu pārraides aparātūru.

Tiks nodrošināta četru ultraīsviļņu programmu, tajā skaitā trīs stereofonisko programmu, pārraide visā republikas teritorijā.

Paredzēts uzcelt jaunu radiotelevīzijas staciju Viesītē un paplašināt esošās stacijas Daugavpilī un Kuldīgā.

Lai izpildītu pamatuzdevumus iedzīvotāju un tautas saimniecības apkalpošanā:

- 1990. gadā jānodrošina paātrinātā starptautiskā pasta pakalpojumi;

- jāizmaina vairāku starptautiskā pasta sūtījumu maršruti, izmantojot Rīgas starptautiskās avioliņijas;

- jāsaīsina pasta sūtījumu piegādes laiks Rīgā līdz 1 vai 2 dienām un republikā - līdz 2 vai 3 dienām, ieviešot progresīvu pasta šķirošanas, piegādes un darba samaksas sistēmu;

- jāievieš elektroniskais pasts uz telefaksa aparatūras bāzes.

Lai sasniegtu tuvākos mērķus 5 gadu laikā, kapitālajā celtniecībā jāiegulda ne mazāk kā 270 milj. rubļu (1990. gada cenās) tajā laikā, kad iepriekšējās piecgadēs kapitālajā celtniecībā ik gadus izmantoja apmēram 25 milj. rubļu.

Valdība atzīst, ka nepieciešamie līdzekļi kapitālieguldījumu finansēšanai iegūstami kombinētā ceļā, paaugstinot tarifus atsevišķiem sakaru pakalpojumu veidiem, kā arī nosakot atvieglotu nodokli atskaitījumiem no budžeta.

Pakalpojumu tarifu paaugstināšana ir tehniski ekonomiski pamatota sakarā ar jaunas paaudzes elektronisko centrāļu ieviešanu, visu veidu iekārtu cenu pieaugumu un transporta izdevumu palielināšanos. Viena telefona iekārtošanas izmaksa pēdējo piecu gadu laikā ir pieaugusi no 240 līdz 980 rubļiem.

Sakarā ar to, ka ne visas sakaru nozarē izmantotās iekārtas izgatavo Latvijas Republikas un PSRS rūpniecība, kā arī sakarā ar Austrumeiropas pāreju uz konvertējamās valūtas norēķinu sistēmu vajadzība pēc valūtas apgrozījumiem orientējoši ir 100 miljonu valūtas rubļu.

Šo iekārtu iegāde pārejas periodā, tai skaitā 1991. gadā, jārisina kopā ar PSRS Sakaru ministriju. Materiāltehniskā apgāde, it īpaši iekārtu iegāde, sakaru nozarē ir vissarežģītākā problēma.

Darba efektivitātes paaugstināšanai sakaru tehnikas nozarē paredzēts:

- attīstīt dažādu veidu uzņēmumus, kuri veic uzņēmējdarbību (nomas uzņēmumi, akciju sabiedrības, mazie un privātie uzņēmumi);

- iesaistīt ārvalstu uzņēmumus un firmas sakaru pakalpojumu izveidošanas procesā, veidojot kopuzņēmumus;

- izmantot Latvijas sakaru attīstībai komercbankas

4.10. Iedzīvotāju apkalpošanas sfēra

Tirdzniecība. Valdība uzskata, ka tirdzniecības un sabiedriskās ēdināšanas uzņēmumu tālāka attīstība un kvalitāte ir ciešā saistībā ar īpašuma konversiju.

Lai uzlabotu iedzīvotāju tirdzniecisko apkalpošanu un palielinātu tirdzniecības uzņēmumu ekonomisko efektivitāti, paredzēts valsts tirdzniecības uzņēmumu turpmāko darbību organizēt, izmantojot dažādas īpašuma formas (noma, kolektīvais īpašums, akciju sabiedrības, privātipašums un citas). Vienlaicīgi tiks stimulēta tirdzniecības un sabiedriskās ēdināšanas uzņēmumu veidošana un attīstīšana uz jaukta īpašuma formu pamata, tai skaitā būs arī kopuzņēmumi ar ārzemju firmām.

Tirdzniecības uzņēmumu denacionalizāciju un privatizāciju, tāpat kā citās nozarēs, paredzēts veikt dažādos variantos. Tā, piemēram, nomas attiecību attīstība paredz uzņēmumu izpirkšanu, saglabājot darba kolektīva locekļiem tiesības savu daļu fiksēt paju vai vērtspapīru (obligācijas, akciju) veidā.

Latvijas Republikā tirdzniecību kā iedzīvotāju apkalpošanas darbību paralēli turpinās realizēt divas galvenās tirdzniecības sistēmas - Tirdzniecības ministrija un Latvijas patērētāju biedrību savienība, bet veicināmi arī citi veidojumi, nodrošinot īpašuma formu daudzveidību un atsevišķu tirdzniecības sistēmu monopolstāvokļa likvidāciju. Valdības izveidotajai komisijai vēl šogad jāiesniedz priekšlikumi par Baltijas kara apgabala tirdzniecības pārvaldes, Baltijas dzelzceļa darba apgādes pārvaldes un Jūras flotes ministrijas tirdzniecības pārvaldes "Torgmortrans" tālākās darbības nosacījumiem un vajadzību pēc tām republikas teritorijā.

Valdība izstrādā likumprojektu par Latvijas tirdzniecību. Šim likumam jāklūst par tirdznieciskās darbības tiesisko pamatu, kas nosaka tirdzniecības pamatdarbību tirgus attiecību apstākļos.

Tirdzniecības ministrija veic valsts pasūtītāja funkcijas.

Lai palielinātu tirdzniecības uzņēmumu ieinteresētību komercdarbības attīstīšanā un tirgus piesātināšanā ar iedzīvotājiem vajadzīgām precēm, paredzēts, ka starpnieka funkcijas veiks vairumtirdzniecības uzņēmumi, vienlaicīgi paplašinot mazumtirdzniecības uzņēmumu tiešos sakarus ar ražotājiem un piegādātājiem kā republikā, tā arī ārpus tās un nodrošinot arī Baltijas tirgus intereses.

Republikas tirgus aizsardzības interesēs pieņemts lēmums par preču un produkcijas izvešanas ierobežošanu ar kvotu un licencēšanas sistēmas palīdzību, paralēli risinot jautājumus par republikas valūtas ieviešanu, muitas dienesta izveidošanu un paredzot paaugstinātas nodokļa likmes no peļņas, kas iegūta, pārdodot preces pēc organizācijas vai uzņēmuma iniciatīvas ārpus republikas.

Pārejas uz tirgus attiecībām perioda sākumā paredzēta komerctirdzniecības paplašināšana. Atzīts par lietderīgu dažas sevišķi modernas un luksusa preces, kuru resursi ir ierobežoti, tirgot par komerccenām vai izpārdot izsolēs.

Šīs problēmas uz iedzīvotāju apkalpošanu tieši mazumtirdzniecībā tomēr atstāj zināmu iespaidu, it īpaši, kolhozu tirgi, kur funkcionē kooperācijas konkurenti (kolhozi, padomju saimniecības, individuālie ražotāji), sagāde, pārstrādes uzņēmumi.

Valdība veicinās atsevišķu nerentablu sabiedriskās ēdināšanas un mazumtirdzniecības uzņēmumu likvidēšanu. Valdība uzskata, ka šis jautājums risināms arī pašām tirdzniecības organizācijām sociālās aprūpes problēmu kopsakarībā, iesaistot kā atsevišķu organizāciju un uzņēmumu līdzekļus, tā arī valsts budžeta līdzekļus.

Dzīvokļu un komunālā saimniecība. Valdības dzīvokļu politikas mērķis ir radīt priekšnoteikumus, lai katrai ģimenei atbilstoši tās materiālajām iespējām un vēlmēm būtu savs dzīvoklis vai dzīvojamā māja. Pakāpeniski pārveidot dzīvokļu saimniecību uz tirgus attiecībām, realizējot dzīvojamā fonda privatizācijas pasākumus kopējās īpašuma konversijas ietvaros.

Šim nolūkam Valdība:

1. Sagatavos priekšlikumus likumdošanas izmaiņām par dzīvojamo māju nomu, par telpu īri, par dzīvokļu akciju sabiedrībām, par dzīvokļu būvniecību un valsts palīdzību iedzīvotāju apgādē ar dzīvokļiem.
2. Iesniegs priekšlikumus par likumdošanas izmaiņām kooperatīvo dzīvojamo māju celtniecībā, dzīvokļu pārdošanā vai nodošanā citiem pilsoņiem, dienesta dzīvokļu piešķiršanā.
3. Veidos valsts palīdzības fondu dzīvokļu krīzes likvidēšanai.
4. Noteiks kārtību, kādā organizējami bezpeļņas kooperatīvi un akciju sabiedrības, kas būvē dzīvokļus un ražo būvmateriālus šīm vajadzībām.
5. Izstrādās prēmiju un palīdzības izmaksas sistēmu un kārtību, lai stimulētu tos pilsoņus, kas būvē dzīvojamās mājas un dzīvokļus ar saviem spēkiem.

Vienlaikus atbilstoši valsts ekonomiskajām iespējām tiks sniegta palīdzība dzīvokļu iegādē jaunajām un daudz bērnu ģimenēm, invalīdiem, pensionāriem un citām mazatālotām iedzīvotāju kategorijām. Tiks paaugstināta pušu atbildība par dzīvokļu īres līguma saistību izpildi. Ar diferencētas dzīvokļu īres maksas palīdzību tiks veicināta racionāla valsts dzīvojamā fonda izmantošana. Tiks pārveidota valsts investīciju politika dzīvokļu saimniecībā, stimulējot esošā dzīvojamā fonda remontu un modernizāciju, kā arī energoresursu taupīšanu dzīvokļu saimniecībā.

Valdība paredz dzīvokļu jauno politiku ieviest pakāpeniski un saskaņā ar izmaiņām likumdošanā.

Daudzviet republikā neatliekamu risinājumu prasa ūdensapgādes, kanalizācijas un siltumapgādes problēmas. Pašreiz 31 pilsēta nepietiekami nodrošināta ar kvalitatīvu dzeramo ūdeni, 38 pilsētās notekūdeņu attīrīšanas jaudas ir nepietiekamas, 8 pilsētās nav sabalansēti siltumenerģijas apjomi.

Šāds stāvoklis radies līdzšinējās līdzekļu un resursu pārmērīgas koncentrācijas rezultātā.

Lai likvidētu izveidojušos stāvokli, Valdība ieturēs kursu uz komunālās saimniecības vadības decentralizāciju. Šo politiku īstenojot, jāizmanto katras vietējās Padomes budžeta iespējas un jāizveido shēma: pašvaldības iestādes lēmums par pasūtījumu un tā finansēšanu - saimnieciskās organizācijas darbība - pasūtījumu realizācija.

Sadzīves pakalpojumi. Sadzīves pakalpojumu sfērā Valdība turpinās nozares vadības decentralizācijas politiku. Šīs sfēras darbības pamatā - privatizēti uzņēmumi, kuri atbilstoši likumam par uzņēmējdarbību darbojas vietējo pašvaldības iestāžu uzraudzībā.

4.11. Ekoloģija

Valdība uzskata, ka līdzšinējie pasākumi Latvijas PSR Augstākās Padomes 1989. gada 29. jūlija lēmuma "Par neapmierinošu ekoloģisko situāciju republikā un uzdevumiem tās atvēršanai" realizācijā nav bijuši pietiekami.

Jāpastiprina darbība šādos virzienos:

- Ventpils eksporta kompleksa darbības problēmu risināšana, paredzot konkrētas garantijas ekoloģiskajai drošībai un bezavāriju darbam;

- vides kvalitātes uzlabošanas programmas izpilde Olainē;

- materiāltehniskās bāzes izveidošana republikas tautsaimniecības nozaru pakāpeniskai pārejai uz ekoloģiski tīras produkcijas ražošanu; iekārtu izgatavošanas kaitīgo vielu uztveršanai un neitralizācijai, kā arī mēraparātu ražošanas vides stāvokļa kontrolei organizācija;

- pasākumu veikšana, lai panāktu Rīgas pilsētas attīrīšanas iekārtu nodošanu ekspluatācijā plānotajos termiņos.

Valdība konsekventi turpinās dabas aizsardzības pasākumiem atvēlēto līdzekļu palielināšanu, lai 1995. gadā to apjoms sastādītu 7% no republikas nacionālā ienākuma.

Pēdējā gada laikā republikā aizsargājamo teritoriju statuss piešķirts Ziemeļvidzemes dabas aizsardzības kompleksam un Daugavas ielejai Daugavpils un Krāslavas rajonā. Valdība turpinās darbu aizsargājamo dabas objektu un teritoriju tīkla paplašināšanā, lai tie līdz 1995. gadam sasniegtu 15% no Latvijas Republikas teritorijas, kā arī veiks pasākumus reāla aizsardzības režīma nodrošināšanai.

Tirgus ekonomikas apstākļos galvenais stimuls dabas aizsardzības prasību realizēšanai ir iedarbīgas ekonomiskās

sankcijas, kas padara uzņēmuma darbību iespējamu, tikai ievērojot attiecīgos ekoloģiskos normatīvus.

Valdības uzmanība tautsaimniecības ekoloģizācijas jomā koncentrēšies šādos galvenajos virzienos:

- dabassaimniecības ekonomiskā modeļa nomaiņa, tā juridiskā un ekonomiskā nodrošinājuma radīšana (dabas aizsardzības un izmantošanas likumdošana, resursu politika u.c.);

- tautsaimniecības struktūrpolitikas ekoloģizācija;

- priekšnosacījumu radīšana ražošanas nozaru un tehnoloģiju ekoloģiskās ietilpības samazināšanai, vides kvalitātes saglabāšanai un atveseļošanai.

Veidojot jauno dabas aizsardzības un resursu izmantošanas likumdošanu, paredzēts noteikt kārtību, kādā licencējama resursu izmantošana un vides piesārņošana (1990.-1994.g.), ar laiku nomainot pašreizējo maksimāli pieļaujamo normatīvu sistēmu ar normatīviem uz produkcijas vienību.

Tradicionālās metodes ekoloģiskā kaitējuma novērtēšanai un novēršanai ir orientētas uz līdzekļu ieguldīšanu attīrīšanas iekārtās un citos kompensācijas pasākumos. Tādējādi tās palielina nozares kopējo resursietilpību. Dabassaimniecības ekonomiskā modeļa izmaiņas radīs ieinteresētību ražošajiem uzņēmumiem pilnveidot tehnoloģiju, samazināt produkcijas resursietilpību, izmantot otrreizējās izejvielas un recirkulāciju ražošanas procesā.

Konsekventi tiks realizēts princips, ka par notekūdeņu un dūmgāzu attīrīšanu, atkritumu utilizāciju jā rūpējas tam, kas tos rada. Ja minētie pasākumi netiek nodrošināti un ekonomiskās

sankcijas rezultātus nedod, šāds objekts bez ierunām jāslēdz pēc valsts pilnvarotas attiecīgas iestādes lēmuma vai arī tā darbība jāaptur līdz trūkumu novēršanai.

Īpašas pūles Valdība tuvākajos gados veltīs tam, lai pilnīgi atrisinātu toksisko un citu bīstamu atkritumu utilizācijas problēmu, panāktu radioaktīvu atkritumu drošu glabāšanu, ieviestu kārtību sadzīves atkritumu savākšanā un pārstrādē. Ir jārada ekonomiskie priekšnoteikumi, lai pastiprināti veidotos mazie un privātie uzņēmumi ražošanas atlikumu pārstrādei preču produkcijā. Tas labvēlīgi ietekmētu vides stāvokli, vienlaicīgi samazinot izejvielu iepirkuma apmērus.

Tuvāko piecu gadu laikā jāveic konkrēti pasākumi notekūdeņu maksimālai attīrīšanai, jo galvenokārt tādejādi varēs uzlabot ūdens kvalitāti upēs, Rīgas jūras līcī un Baltijas jūrā.

Jānovērš gaisa baseina piesārņošana ar rūpniecības un enerģētikas uzņēmumu dūmgāzēm, ventilācijas sistēmu izmešiem un transporta līdzekļu dzinēju atgāzēm, šai nolūkā ierīkojot attiecīgas attīrīšanas un neitralizācijas iekārtas.

Valdība paredz sadalīt savu un vietējo pašvaldības orgānu atbildību ekoloģijas jautājumos. Valdības kompetencē - tādu ekonomisko un tiesisko normu izstrādāšana, kuras nodrošina ekoloģiski nekaitīgu ražošanu. Vietējo pašvaldību kompetencē - šo normu realizācija savā teritorijā. Attīrīšanas ietaisēm jāķūst par obligātu pilsētas komunālās saimniecības sastāvdaļu.

Pastiprināta uzmanība tiks veltīta projektiem, kuru mērķis ir nodrošināt vides kvalitātes stabilizāciju un atveseļošanu. Efektivitātes nodrošināšanai ieviešama konkursu sistēma. Šādā veidā tiks risināti zinātniskās izpētes, ekspertīzes metodoloģijas un republikāniska līmeņa monitoringa izveidošanas jautājumi.

5. SOCIĀLĀ UN KULTŪRAS INFRASTRUKTŪRA

Valdība par vienu no savas darbības galvenajiem mērķiem uzskata sociālās un kultūras infrastruktūras attīstību.

Valdība savā darbībā pamatosies uz šādām galvenajām nostādnēm:

- sociālā un kultūras politika savā būtībā ir vienota, tas ir, nav iespējams vienas šīs nozares attīstība, neattīstot otru nozari;
- būtiskas izmaiņas var panākt tikai tad, ja aktīvi darbosies vietējās pašvaldības orgāni un iestādes;
- stratēģīgu programmu realizēšanā jāiesaista Valsts budžeta līdzekļi;
- jārealizē tāda nodokļu politika, kas veicinātu sociālās un kultūras infrastruktūras attīstību;
- valdības nodokļu politikai jāatbalsta dažādu fondu un privātās iniciatīvas attīstība, stimulējot sociālās sfēras uzņēmumu rašanos, paplašināšanos un konkurenci;

Tautas izglītība. Valdība uzskata, ka Latvijas valstiskuma realizācija un uzplaukums ir atkarīgs no izglītības kvalitātes. Lai to nodrošinātu, ir jānotiek būtiskām izmaiņām tautas izglītības infrastruktūrā.

1. Kopīgi ar vietējās pašvaldības orgāniem un iestādēm jāizstrādā un jārealizē mācību iestāžu tīkla attīstības programma, pakāpeniski likvidējot otro un trešo maiņu skolās, atjaunojot mazās skolas laukos, nodrošinot augstākās un vidējās speciālās mācību iestādes un arodskolas ar atbilstošām telpām. Nepieciešams uzlabot mācību iestāžu materiāltehnisko nodrošinājumu.

2. Materiāli jāatbalsta bērnu audzināšana ģimenēs līdz 6 gadu vecumam, izmaksājot kompensāciju tām ģimenēm, kuru bērni neapmeklē bērnudārzu. Turklāt jāstimulē pirmsskolas bērnu iestāžu darbība, lai tā būtu vērsta uz bērnu vispusīgas attīstības veicināšanu.

3. Jāpanāk izglītības depolitizāciju un orientācija uz personības attīstības veicināšanu. Laikposmā no 1990. līdz 1993. gadam jāpārveido mācību metodiskais nodrošinājums visos mācību priekšmetos, neierobežojot skolotāju brīvu, radošu darbību. 1991. gadā jāuzsāk pāreja uz divpadsmitgadīgo mācību laiku visās vispārīzglītojošās vidusskolās neatkarīgi no mācību valodas. Īpašu uzmanību nepieciešams pievērst valsts valodas un svešvalodas apgūšanai.

4. Jāizveido elastīga daudzpakāpju sistēma izglītības iegūšanai, kvalifikācijas paaugstināšanai un pārkvalifikācijai atbilstoši profesionālajai piemērotībai. Jāatbalsta ģimnāziju veidošanās, kuras sagatavos audzēkņus studijām augstskolās, turklāt jārada daudzpusīgas iespējas iegūt arodizglītību. Jāveido izglītības pakāpenība: tehnikums - tehniskā augstskola u.c. Jāattīsta biznesa skolu un komercskolu tīkls. Kvalifikācijas paaugstināšana un pārkvalificēšana galvenokārt jākoncentrē atbilstošajās mācību iestādēs. Pakāpeniski jāieviež maksas izglītība augstskolās. Jānosaka patstāvīga diplomu, zinātnisko grādu un nosaukumu piešķiršanas kārtība un kritēriji, kā arī citu valstu izsniegto diplomu, piešķirto grādu un nosaukumu atbilstības noteikšanas kārtība.

Specialistu sagatavošanai, viņu kvalifikācijas celšanai un pārkvalifikācijai nepieciešams izvērst sadarbību ar citu valstu mācību iestādēm.

5. Jāizstrādā mehānisms arodskolu un vidējo speciālo mācību iestāžu nodošanai vietējās pašvaldības, kā arī kolektīvajā vai privātajā īpašumā.

Jāatbalsta privāto mācību iestāžu veidošana, daļēji finansējot to darbību no valsts budžeta.

6. Tālāk jāattīsta nacionālo skolu un klašu tīkls.

7. Pakāpeniski jāuzsāk darba līgumu slēgšana uz konkrētu laiku ar mācību iestāžu darbiniekiem un jāpāriet uz jauniem darba samaksas noteikumiem, pamatojoties uz šī darba saturu un sabiedrisko nozīmīgumu un ievērojot dzīves dārdzības indeksu.

8. Jāpievērš īpaša uzmanība bērnu ar fiziskās un psihiskās attīstības traucējumiem integrācijai normālā vidē. Viens no pirmajiem soļiem ir psiholoģisko dienestu veidošana. Jāveido šiem nolūkiem atbilstoša kadru sagatavošanas sistēma republikā.

9. Jāpārskata līdzšinējā dotāciju sistēma tautas izglītībā (mācību grāmatas, ēdināšana, kopmītnes u.c.), atsakoties no tādiem dotāciju veidiem, kuri nestimulē individualitātes patstāvīgu darbību izglītības iegūšanā un veido patērētāja attieksmi.

Veselības aizsardzība. Veselības aizsardzības darbība būs vērsta uz iedzīvotāju dzīves apstākļu uzlabošanu. Valdība stimulēs iedzīvotāju ieinteresētību veselības saglabāšanā un veicinās medicīnas darbinieku ekonomisko atkarību no apkalpošanas kvalitātes.

Jādod iedzīvotājiem pietiekamas iespējas un motivējums ievērot veselīgu dzīves veidu. Jādemokratizē maksas pakalpojumu, saimnieciskā aprēķina iestāžu, kā arī to struktūrvienību sniedzamo pakalpojumu cenu izstrādāšanas

principi. Jārada brīva konkurence starp dažādām īpašuma formām veselības un sociālajā aprūpē.

Šo mērķu sasniegšanai Valdība atzīst par nepieciešamu:

1. Izveidot valsts pārziņā esošu, neatkarīgu sociālās palīdzības un sociālās apdrošināšanas sistēmu, saglabājot finansēšanu no budžeta. Šajā nolūkā no budžeta finansējamās valsts sociālās apdrošināšanas pārvaldes funkcijas nodot no sabiedriskas organizācijas (arodbiedrību savienības) pārziņas valsts pārvaldes orgāna - Sociālās nodrošināšanas ministrijas - pārziņā, izveidojot Valsts sociālās nodrošināšanas fondu.

2. Veselības aizsardzībai un sociālajai aprūpei izmantot papildu līdzekļus no dažādiem finansēšanas avotiem, ieviešot šo iestāžu un pasākumu finansēšanā obligāto veselības apdrošināšanu. Valdība attiecīgos likumus iesniegs jau špējā gadā. Tas ļaus tuvākajos gados palielināt kopējos līdzekļus veselības aizsardzībai 2-2,5 reizes.

3. Līdz veselības apdrošināšanas jaunās sistēmas ieviešanai republikā veselības aizsardzības vietējā budžeta finansēšana veicama pēc normatīva uz vienu iedzīvotāju.

4. Pēctecīga slimnieku rehabilitācijas procesa nodrošināšanai republikā sanatorijas nododamas republikas arodbiedrību īpašumā. Uzturzīmju sadali veikt ar Latvijas medicīnisko iestāžu starpniecību.

5. Pakāpeniski pārtraukt resoru, iestāžu un uzņēmumu medicīniski sanitāro daļu, ārstu, ceļu terapeitisko iecirkņu un veselības punktu finansēšanu no republikas vai vietējiem veselības aizsardzības budžeta līdzekļiem.

6. Pārskatīt darba nespēju apstiprinošo dokumentu izsniegšanas kārtību. Piešķirt ārstiem neatkarīgi no tās

iestādes īpašuma formas, kurā viņi strādā, tiesības izsniegt šādus dokumentus, kā arī pārskatīt kārtību, kādā apmaksājamas darbanespējas lapas. Diferencēt darba nespējas lapu apmaksu atkarībā no tā, vai slimnieki ārstējas ambulatori, vai stacionārā iestādē.

7. Izveidot principiāli jaunu pieeju cīņai pret alkoholismu un narkomāniju, tās degradējošo ietekmi uz tautu. Izstrādāt narkoloģiskā dienesta uzturēšanas mehānismu, kurā līdzekļi veidotos nevis no tautas veselības aizsardzības līdzekļiem, bet gan no atskaitījumiem (ne mazāk kā 2%) no alkoholisko dzērienu realizācijas rezultātā iegūtās peļņas. Šim nolūkam izveidos speciālu atturības fondu.

8. Uzlabot ārsta palīdzību lauku iedzīvotājiem, pakāpeniski, kopīgi ar pašvaldības orgāniem un iestādēm pārveidojot esošos feldšeru punktus par ambulancēm (doktorātiem).

9. Iedzīvotāju veselības profilaksei veidot valsts sanitārā dienesta saistību ar citām valsts uzraudzības inspekcijām (dabas aizsardzības komiteja, veterinārais, hidrometeoroloģiskais dienests u.c.), radot vienotu republikas datu banku, kas dotu vispusīgu informāciju par apkārtējās vides reālo stāvokli.

10. Paredzēt izveidot vienotu Baltijas valstu Sociālās apdrošināšanas un nodrošināšanas asociāciju un kopējā līguma ietvaros veidot Baltijas iekšējo tirgu, saglabājot līgumattiecības ar PSRS apvienībām "Medtehnika" un "Farmācija". Krasi papalāšināma tiešo līgumu slēgšana ar PSRS uzņēmumiem un

rūpniecām, kā arī ārzemju firmām. Veidojot kopuzņēmumus, rast iespēju republikā ražot medicīnisko aparāturu vispirms Baltijas tirgum.

Zinātne. Valdība uzskata, ka nedrīkst atteikties no līdzdalības pasaules fundamentālo zinātņu tālākā attīstīšanā - tas ir valsts un nācijas prestiža jautājums. Bez fundamentālām zinātnēm nav iespējams veidot intelektuālo potenciālu. Fundamentālo zinātņu stāvoklis ir viens no valsts intelekta un kultūras līmeņa pamatrādītājiem.

Valdība iestājas:

1. Par to zinātnisko pētījumu veicināšanu, kuros sasniegts vērā ņemams starptautisks līmenis. No šī viedokļa objektīvi izvērtējama pašreizējā situācija zinātniskajās iestādēs un augstskolās.
2. Par fundamentālu pētījumu stimulēšanu tajās nozarēs, kas raksturīgas Latvijas ekonomikai un var kļūt aktuālas tuvākajā nākotnē.
3. Par to prioritāro zinātņu nozaru attīstību, kas tieši saistītas ar Latvijas zemes, dabas un tautas padziļinātu izpēti. Šajā kontekstā īpaša vērība pievēršama humanitārām letoniskām zinātnēm, ekoloģijas, ģeoloģijas un enerģētikas problēmām.
4. Par Zinātņu akadēmijas integrēšanu ar augstskolām, lai celtu pētniecības līmeni, sekmētu zinātnisko kadru sastāva atjaunināšanu un jauno speciālistu atlasīšanu. Jāpanāk ne tikai formāla koordinācija vai darba dalīšana starp zinātniskajām iestādēm un augstskolām, bet vienots, mērķtiecīgs darbs.

5. Par ekonomiskās zinātnes iestāžu reorganizāciju un attīstību Valdībai nepieciešamo uzdevumu atrisināšanai.

6. par Latvijas fundamentālās zinātnes tradicionālo zinātnisko sakaru saglabāšanu ar PSRS zinātniskajām iestādēm. Ar Igaunijas un Lietuvas zinātniskajām iestādēm visciešākajā kārtā koordinē pētījumus un saskaņot vispārējos zinātnes attīstības principus Baltijas valstu ietvaros.

7. Par zinātnisko projektu konkursu sistēmas izveidošanu darbiem, kas tiek finansēti no republikas budžeta, un zinātnieku stimulēšanu piedalīties ārvalstu zinātnisko projektu izstrādē.

Par tālāko zinātnes darbības efektivitātes veicināšanu, saistot to ar likumdošanas pilnveidošanu republikā: jāizstrādā likums par zinātni un patentu likums, jāizdara izmaiņas darba likumdošanas kodeksā un jāizstrādā nodokļu sistēma, kura stimulētu tehniskā progresa attīstību republikā, un jāveido ekonomiskās sviras tehniskā progresa vadīšanai.

Kultūra. Valdība kultūrpolitikas pamatā paredz latviešu kultūras un mākslas (profesionālās mākslas un pašdarbības mākslas) attīstības nepieciešamību, tās savdabības izkopšanu un aizstāvēšanu, kā arī republikā dzīvojošo nacionālo minoritāšu kultūras autonomijas sekmēšanu.

Lai būtiski paaugstinātu māksliniecisko līmeni un labāk izmantotu ierobežotos līdzekļus, tiks veikta principiāla kultūras iestāžu mākslinieciskās un saimnieciskās darbības pārveide, pārejot uz termiņlīgumu sistēmu.

Izveidot Latvijas Kultūras akadēmiju. Sadarbībā ar vietējās pašvaldības orgāniem un iestādēm tiks aktivizēta kultūrdarbība pilsētās un laukos, tai skaitā nostiprināta muzeju un bibliotēku materiālā bāze, sakopti un saglabāti kultūras pieminekļi.

Valdība paredz risināt Nacionālās operas, Valsts bibliotēkas, Valmieras teātra un Leļļu teātra celtniecības jautājumus.

Fiziskā kultūra un sports. Valdība uzskata par nepieciešamu:

- atbalstīt masu sporta un fiziskās kultūras attīstību, kas veicina tautas veselības uzlabošanu;

- atbalstīt LOK centienus iekļaut Latvijas sportu pasaules olimpiskajā kustībā;

- pakāpeniski nodot sporta veidu vadību sporta federācijām un sporta klubiem;

- pārskatīt augstas klases sportistu sagatavošanas sistēmu paredzot tās profesionalizāciju un pašfinansēšanos.

Jaunatnes politika. Valdības uzdevums radīt apstākļus, kas ļautu jaunajai paaudzei ātri iekļauties mūsdienu atklātajā un demokrātiskajā sabiedrībā, kura pamatojas uz individuālo iniciatīvu un personisko atbildību. Valdība atzīst par nepieciešamu:

- nodibināt kredītu piešķiršanas sistēmu jaunatnei (jauniešiem stājoties laulībā, studentiem un jauniešiem speciālistiem);

- radīt vienotu jaunatnes darbiekārtošanas sistēmu (profesionālā orientācija un profesionālā derīguma noteikšana, profesionālā sagatavošana un darbiekārtošana);

- radīt iespējas bērnu un jaunatnes starptautisko kontaktu veidošanai, kā arī mācību iestāžu audzēkņu apmaiņas braucieniem uz citām valstīm;

- izveidot jaunatnes sociālo dienestu darbam ar bērniem un jauniešiem viņu dzīves vietās;

- sniegt atbalstu neatkarīgajām bērnu un jaunatnes organizācijām.

6. TIESISKĀ POLITIKA

Pārejas periodā Valdības tiesiskā politika būs vērsta uz vienotas, neatkarīgas tiesību sistēmas veidošanu, kuras uzdevums radīt bāzi tiesiskai valstij, Latvijas politiskajai un ekonomiskajai suverenitātei. Tiesību sistēmas veidošanas pamatprincips būs republikas likumu pilnīga atbilstība starptautisko tiesību normām.

Latvijas Republikas tautsaimniecības attīstības programmas īstenošanai nepieciešams juridiskais nodrošinājums, tai skaitā ekonomiskās reformas regulējošo likumprojektu izstrāde.

Tieslietu ministrijas sistēmā paredzēts izveidot likumdošanas institūtu, kurš saskaņā ar Valdības programmām, kā arī ministriju, resoru un organizāciju sociālajiem pasūtījumiem izstrādās likumdošanas aktu projektus.

Sakarā ar nepieciešamību pēc juridiskās literatūras, likumu, normatīvo aktu, komentāru un juridisko izziņu izdevumiem tiks paplašināta Tieslietu ministrijas izdevniecības darbība.

Vispārējās krīzes padziļināšanās ekonomikā līdz ar nepilnīgu likumdošanu un nepietiekami efektīvu likumu izpildes kontroles mehānismu veicina tiesībpārkāpumu pieaugumu.

Likumos par valsts uzņēmumu un kooperāciju jāmaina galvenās nostādnes, kuras pašreiz veicina ēnu ekonomiku. Jāpastiprina atbildība par finansiālo un grāmatvedības dokumentu viltošanu un iznīcināšanu.

Jāpārveido banku un muitas uzskaites sistēma, izmantojot arī kompjuterizāciju, lai nodrošinātu reālas iespējas valsts

kontroles orgāniem cīnīties ar dažādām nelikumīgām finansu manipulācijām.

Valsts mantisko interešu aizsardzībai jāizveido tieši Valdībai pakļauts valsts kontroles institūts, kurš varētu veikt dokumentālās un tehnoloģiskās pārbaudes, arī izziņas, izmeklēšanas un tiesas iestāžu uzdevumā.

Ņemot vērā, ka līdzšinējā likumdošana nav piemērota cīņai ar organizēto noziedzību, nepieciešams izstrādāt jaunu kriminālkodeksu, kriminālprocesuālo un sodu izpildes kodeksu.

Jāizstrādā principi un nosacījumi recidīvās noziedzības samazināšanai, nodot iespējas vietējo pašvaldības orgānu pārziņā izveidot no soda izciešanas vietām atbrīvoto personu sociālās rehabilitācijas centrus.

Likumā par miliciju jāpaplašina milicijas darbinieku dienesta pilnvaras. Jānostiprina štati, materiāltehniskā bāze un speciālā sagatavotība tām iekšlietu iestāžu apakšvienībām, kuras specializējas cīņai ar organizēto noziedzību.

Milicija jāsadala kriminālajā milicijā, kura veiks cīņu ar organizēto un profesionālo noziedzību, un municipālajā milicijā, kuras uzdevums būs sabiedriskās kārtības nodrošināšana un cīņa ar mazāk bīstamiem noziegumiem. Milicijai neatbilstošās funkcijas (autovadītāju eksaminēšana, pilsoņu pierakstīšana, automašīnu numuru izdošana, medicīnisko pakalpojumu sniegšana) jānodod vietējai pašvaldībai un resoriem.

Iekšlietu ministrija jāpārveido par republikānisko ministriju un tās ietvaros jārada Valsts drošības departaments.

Jāpaplašina ugunsdrošības apsardzes dienests, tā ietvaros

111
23

izveidojot glābšanas dienestu civilās aizsardzības organizēšanai dabas un citu katastrofu gadījumos.

Būtiski jāmaina iekšlietu iestāžu kadru komplektēšanas politika. Jāpanāk milicijas ierindnieku komplektēšana no jauniešiem. Jāizlemj jautājums par iekšlietu iestāžu darbinieku atalgojumu.

Lai nodrošinātu iekšlietu iestādes ar profesionāliem kadriem, uz PSRS Iekšlietu ministrijas Minskas Augstākās milicijas skolas Rīgas fakultātes bāzes jāizveido republikas Augstākā milicijas skola.

Svarīgākais pārejas perioda uzdevums ir izveidot tiesu, kas atbilstu pasaules demokrātisko un tiesisko valstu standartiem. Lai sekmētu tiesas neatkarības nostiprināšanu, Valdība veiks pasākumus, lai nodrošinātu ar tiesas neatkarību saistīto organizatorisko un materiālo jautājumu izlemšanu.

Sekmīga šo jautājumu risināšana iespējama, pārveidojot Tieslietu ministriju par republikānisko ministriju.

Lai atvieglotu tiesas darbu, padarītu to operatīvāku un celtu tiesas autoritāti, tiesa jāapgādā ar nepieciešamajiem tehniskajiem līdzekļiem. Tuvākajos gados jāturpina tiesas ēku celtniecība.

Tieslietu ministram jāpiešķir arī plašākas tiesības risināt jautājumus par tiesas un pārējo justīcijas darbinieku skaitu un atalgojumu. Lai paaugstinātu darbinieku darba apmaksu, jāpalielina tiesas izdevumu piedziņa no tiesas procesa dalībniekiem.

Tiesiskas valsts veidošanas procesā jāpaplašina Tieslietu ministrijas kompetence ministrijas pārziņā nododot pasaules valstu praksē atzītās tieslietu ministriju funkcijas.

Valsts un pilsoņu juridisko jautājumu kārtošana ar ārvalstīm tagadējās injurkolēģijas vietā, kas ir PSRS attiecīgo orgānu filiāle, jārada republikāniska iestāde, kas risina minētos jautājumus atbilstoši republikas un tās pilsoņu interesēm.

Perspektīvā izskatīšanai sagatavojams jautājums par arbitrāžas funkciju nodošanu tiesas iestādēm.

7. VIETĒJĀ PAŠVALDĪBA UN REĢIONĀLĀS PROBLĒMAS

Līdzšinējās teritoriālās attīstības politikas neveiksmju galvenais cēlonis ir ekonomisko, juridisko un administratīvo regulatoru vienotības trūkums.

Valdība, realizējot agrārreformu, ražošanas decentralizāciju, valsts īpašuma pārveidošanu municipālajā un citās īpašuma formās, uzskata par nepieciešamu nodrošināt republikas Augstākās Padomes pieņemto likumu un savu lēmumu izpildi visā pašvaldības sistēmā. Vienlaicīgi tiks turpināts darbs, lai apkopotu un īstenotu pašvaldības priekšlikumus Tautas deputātu padomju un to izpildkomiteju funkciju un kompetences sadales precizēšanai.

Valdība ar nodokļu, kredītu un budžeta politiku sekmēs, lai uzņēmēju un vietējo pašvaldības iestāžu darbību vadītu kopējā interese - saimnieciskās aktivitātes un ienākumu pieaugums.

Šo uzdevumu organizatoriskai un tiesiskai īstenošanai Valdība ir nodibinājusi Municipālo departamentu.

Tautas pašvaldības sistēmas izveidošanas nepieciešams priekšnosacījums ir joprojām eksistējošā nepamatotā nozaru diktāta likvidēšana, kurš tiek realizēts ar dažādu ministriju izdotiem normatīviem aktiem. Municipālais departaments, ministrijas un iestādes veiks nepieciešamo darbu, lai vistuvākajā laikā tiktu atcelti tie normatīvie akti, kuri ir pretrunā ar pašvaldības likumiem un Valdības ekonomisko politiku.

Valdība konsekventi realizēs republikas un patstāvīgu vietējo budžetu veidošanas principus, paredzot attīstīt

pašvaldību krājķases, aprošīnāšanas un krājaizdevumu sabiedrības.

Municipālā īpašuma veidošanas jomā Valdība sekmēs likumā noteiktajā kārtībā valsts īpašuma nodošanu municipālajā īpašumā.

Par svarīgu uzdevumu Valdība uzskata agrārās reformas nodrošinājumu. Kopā ar vietējo pašvaldību izpildkomitejām paredzēts veikt nepieciešamos tehniskos pasākumus zemes komisiju darba sekmēšanai.

Tiek izstrādātas programmas zemes komisiju locekļu apmācībai.

Latvijā vērojama liela iedzīvotāju un ražošanas koncentrācija Rīgā un Rīgas reģionā. Līdz ar to cilvēku, materiālo un finanšu resursu trūkumu izjūt daudzi novadi - Latgale, Vidzemes ziemeļaustrumi, Augšzeme, Ziemeļkurzeme.

Latvijas reģionālo saimniecisko politiku Valdība orientēs uz saimnieciskās un kultūrsociālās attīstības izlīdzināšanu.

Pārejot uz tirgus ekonomiku, nostiprinoties dažādām īpašuma formām un realizējot agrāro reformu, sagaidāma jaunu, galvenokārt nelielu rūpnieciskās ražošanas un arī citu sfēru (pakalpojumi, celtniecība, transports u.c.) uzņēmumu rašanās. Šie uzņēmumi absorbēs izbrīvējušos darbaspēku, ietekmējot iedzīvotāju izvietojumu.

Valdība paredz izstrādāt Latvijas reģionālo attīstības programmu, tai skaitā Latgales novadam un mazo pilsētu problēmu risināšanai. Programmas izpilde nodrošināma, izmantojot ekonomiskas sviras - nodokļus, kredītus, investīcijas, kā arī sagatavojot nepieciešamos priekšnoteikumus zemes reformas īstenošanai pilsētās.

ДОГОВОР

о взаимоотношениях Союза Советских
Социалистических Республик
и Латвийской Республики

Союз ССР и Латвийская Республика, учитывая свободное и неоспоримое волеизъявление народа Латвийской Республики в достижении высшей цели — восстановления независимого государства, закрепленной Декларацией о восстановлении независимости, принятой 4 мая 1990 года Верховным Советом Латвийской ССР, основываясь на положении мирного договора между Россией и Латвией от 11 августа 1920 года, признавая недействительным акт Верховного Совета СССР от 5 августа 1940 года о присоединении Латвии к Союзу ССР, отмечая, что вследствие политически и юридически неправомерного включения Латвийской Республики в состав Союза ССР невозможно применение законодательства Союза ССР о порядке выхода из Союза ССР, намереваясь создать новые равноправные взаимовыгодные межгосударственные отношения, добровольно заключают настоящий Договор.

ПРАВОВЫЕ ОТНОШЕНИЯ

Статья I. Союз ССР признает:

I.1. Латвийскую Республику независимым государством в границах, определенных Мирным договором между Россией и Латвией от 11 августа 1920 года, и субъектом международного права;

I.2. обладание Латвийской Республикой всей полноты законодательной, исполнительной и судебной власти на ее территории;

I.3. исключительные права Латвийской Республики на воздушное пространство над территорией республики, на ее континентальные шельф и экологическую зону в Балтийском море.

Статья 2. Гражданство Латвийской Республики регламентируется ее законодательством. Договаривающиеся Стороны гарантируют права граждан обеих государств на свободный выбор гражданства в соответствии с законодательством этих государств.

Обе Договаривающиеся Стороны обеспечивают на своей территории гражданам другой стороны соблюдение прав человека в соответствии с нормами международного права.

Латвийская Республика признает права национальных меньшинств на свободное национально-культурное развитие. Союз ССР признает права проживающих на его территории латышей на свободное национально-культурное развитие.

Обе стороны декларируют, что все граждане равноправны перед законом независимо от национальности, вероисповедания, расы, языка, политических взглядов.

Статья 3. Латвийская Республика проводит самостоятельную миграционную политику в целях защиты своих экономических, демографических и других интересов.

Договаривающиеся Стороны обязуются установить облегченный порядок взаимного посещения другой страны их гражданами.

Статья 4. На государственной границе СССР и Латвийской Республики обе Стороны имеют право устанавливать таможенный и пограничный контроль.

Статья 5. В связи с упразднением структур Прибалтийского военного округа на территории Латвийской Республики сроки и порядок временного размещения и последующей ликвидации воен баз Вооруженных сил Союза ССР на территории Латвийской Респ лики, регламентация их отношений с правительством республик и местными органами самоуправления осуществляются на основе межгосударственных договоров.

Статья 6. Граждане Латвийской Республики, проходящие срочну службу в Вооруженных силах ССР и других воинских фформирова ниях на момент вступления в силу настоящего Договора, не по нее ближайшего очередного срока увольняются.

Статья 7. Осужденные граждане каждой Стороны отбывающие на казание на территории другой стороны, подлежат передаче для дальнейшего отбывания наказания в страну, гражданами ко торой они являются. Порядок осуществления данной передачи определяется дополнительным соглашением.

Статья 8. Между Союзом ССР и Латвийской Республикой заключа межправительственный договор о взаимной ответственности за нанесенный ущерб окружающей среде.

ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ОТНОШЕНИЯ

Статья 9. Собственность, расположенная на территории Латвий ской Республики и по состоянию на 4 мая 1990 года находящая во владении органов и организаций Союза ССР, в течение одно года безвозмездно переходит в собственность Латвийской Рес публики. Это относится и к движимой собственности /кораблям самолетам, железнодорожным составам, автомобилям и другим

объектам/, которая, на 4 мая 1990 г. была приписана или
стационарирована на территории Латвии. Данное правило не
распространяется на движимую собственность Министерства
обороны СССР. О порядке передачи обе Стороны заключают осо-
бое межправительственное соглашение.

Латвийская Республика на взаимной основе отказывается
от претензий на имущество, находящегося на территории Союза
ССР и являющегося долей Латвии в общем объеме имущества
Союза ССР.

Союз ССР возвращает Латвийской Республике земельные
участки, здания и ценности Латвии в третьих странах, переше-
вшие во владение Союза ССР в 1940 году и в последующие годы,
по мере поступления запросов.

Союз ССР в течение года возвращает Латвийской Республи-
ке исторические, культурные и материальные ценности, выве-
зенные в СССР в 1940 и последующие годы.

Статья 10. Отдельные объекты по договоренности между Прави-
тельствами Сторон могут быть отнесены к собственности Сою-
за ССР, союзных республик или Латвийской Республики, а такж
иметь статус совместного предприятия.

Статья 11. Народнохозяйственные связи Союза ССР с Латвийско
Республикой регламентируются межправительственными и прямым
договорами. Союз ССР и Латвийская Республика обеспечивают
взаимовыгодное развитие экономических и социально- культурн
взаимоотношений на уровнях:

- органов государственного управления;
- органов территориального управления /муниципальных/;

— предприятий, объединений, организаций и учреждений.

Статья 12. На 1990 год сохраняются экономические и социальные связи, предусмотренные в Государственном плане экономического и социального развития СССР.

Статья 13. Обе Стороны обязуются в течение шести месяцев заключить межправительственное соглашение о взаимных поставках важнейших товаров и услугах. Соглашение предусматривает постепенный переход в течение пяти лет на поставку продуктов и предоставление услуг по мировым ценам, а в отдельных случаях учитывая интересы обеих Сторон, соглашение может предусматривать и другое решение.

Статья 14. Обе Стороны обязуются в течение шести месяцев заключить межправительственное соглашение об урегулировании отдельных вопросов, связанных с самостоятельным участием в мировом рынке.

Статья 15. Договаривающиеся Стороны гарантируют гражданам другой стороны возврат их вкладов, погашение государственных займов и других государственных денежных и материальных обязательств.

Статья 16. Союз ССР и Латвийская Республика в течение шести месяцев заключает особое межправительственное соглашение о компенсации имущественного ущерба Латвийской Республике и ее гражданам причиненного вследствие сталинских преступлений против международного права, общепринятых основных принципов межгосударственных отношений и человечество. Жертвам незаконных репрессий и их наследникам предусматривается соответствующее

щая персональная компенсация.

Статья 17. Договаривающиеся Стороны гарантируют социальное обеспечение в соответствии со своим законодательством всем постоянно проживающим на их территории лицам, независимо от их гражданства. Пенсионное обеспечение военнослужащих осуществляется государством, в Вооруженных силах которого они служили.

Статья 18. Латвийская Республика имеет собственную таможенную территорию и заключает с Союзом ССР таможенное соглашение. Порядок таможенного обложения товаров и имущества в торговом обмене между Латвийской Республикой и Союзом ССР определяется торговыми соглашениями.

Статья 19. Транзитное импортно-экспортное прохождение товаров и имущества Союза ССР через территорию Латвийской Республики таможенному обложению не подвергается, равно как и прохождение товаров и имущества Латвийской Республики через территорию Союза ССР.

В равной мере это относится к предметам, валюте и ценностям, перевозимым гражданами СССР, следующими транзитом из-за границы или за границу через территорию Латвийской Республики, а также к гражданам Латвийской Республики, следующими через Союз ССР в третьи страны и обратно.

Статья 20. Стороны обязуются продолжать транзитные грузовые операции через собственные морские и речные порты, взимая при этом от грузоотправителей и грузополучателей плату за

предоставленные услуги в объемах, принятых в международной практике.

РЕАЛИЗАЦИЯ ДОГОВОРА

Статья 21. В целях управления и координации деятельности по выполнению Договора Стороны создают Совет, в который входят равное количество членов от Союза ССР и Латвийской Республики.

Данный Совет или созданные по его решению комиссии наблюдают и контролируют реализацию Договора и заключенных отдельных соглашений. Совет также принимает решения по спорным вопросам.

Споры, возникающие при выполнении Договора между Союзом ССР и Латвийской Республикой, рассматривает третейский суд.

Настоящий Договор вступает в силу с момента его ратификации Верховными Советами Союза ССР и Латвийской Республики.

О наличии Договора будут оповещены все страны и международные организации, с которыми Стороны имеют дипломатические отношения.

Президент СССР

Председатель
Верховного Совета
Латвийской Республики

М. Горбачев

А. Горбунов